

'Emotioneel en betoverend.'

—Dagens Nyheter

DE ONZICHTBARE BRUID

ANNE SWÄRD

ROMAN

WINTERBRUID

Het is Vanna die de jonge bruid aankleedt, haar lijf hard insnoert. Misschien is zij wel de enige die echt begrijpt waar dit huwelijk over gaat en zodoende verantwoordelijk is voor wat er op het punt staat te gebeuren. Ze heeft de hele nacht bijna geen oog dichtgedaan, liggen draaien en woelen in haar dienstbodekamer, op het ochtendkrieken gewacht dat komen gaat. Ze heeft geen andere keuze dan te doen wat haar opgedragen is, en ze doet het hardhandiger dan wie dan ook – als degene die aan de veters trekt, harder, harder en harder tot de bruid zo smal mogelijk is. Het liefst nog iets smaller.

Over Vanna's blik ligt een melkachtige sluier van vermoeidheid wanneer ze haar werk in de spiegel bekijkt, een kilte die er normaal gesproken niet is. Alles is deze dag bevroren, de vingers die aan het keurslijf van het korset trekken zijn net zo bevroren als de zee rondom het eiland waar de bruiloft zal plaatsvinden. En het ijzigst van alles is de sfeer. Geen uitgelatenheid, geen gevoel van verwachting. Een korset aantrekken en een keurslijf zo hard dichtsnoeren vereist een zekere mate van meedogenloosheid, en Vanna heeft die wanneer het nodig is. Normaal gesproken maken fluwelen handschoenen de dienst uit in de familie Ceder, maar niet nu. Weten wat ze van haar verwachten nog voordat ze het zelf doorhebben, is haar voornaamste taak, en die beheerst ze tot in de perfectie. Zij is de stille getuige van het leven van de familie Ceder. Dat is ze altijd geweest.

Het is de vijfde bruid die Vanna insnoert, de laatste, de jongste, de geduldigste. Naarmate de borstkas strakker rond de longen wordt getrokken, wordt de ademhaling oppervlakkiger en oppervlakkiger, maar ze klaagt niet, laat niet zien dat ze pijn heeft, slechts een smekende blik in de spiegel. Ze staat onbeweeglijk met uitgestoken armen en een nauwelijks zichtbare zweetdruppel op haar donzig witte slapen. Ze fixeert haar eigen blik terwijl Vanna snoert en snoert, zo strak als de moeder van de bruidegom heeft bevolen. Zo strak als ze durft. En voor Ivan durft ze bijna alles.

De boezem van de bruid puilt boven het korset uit, haar buik vlak eronder staat bol. De strijd gaat door tot haar taille de ideale omtrek heeft. De speciaal vervaardigde jurk is net bezorgd, een leliewitte creatie die in opdracht van de schoonmoeder gemaakt is door de bekwaamste coupeur van de stad. Zij heeft ook de stof gekozen, sits, een exclusieve, peperdure handbeschilderde stof met details van zijde en organza, en heeft bovendien haar kleermaker uitgeleend – bij wijze van uitzondering, maar als ze hadden geweigerd, had ze erop gestaan. Nu al het andere mis is met dit huwelijk, moet in elk geval de jurk perfect zijn. De kleermaker, een oude Jood die de oorlog heeft overleefd, volgens moeder Ceder, is de bekwaamste die er bestaat ten noorden van Kopenhagen. Ja, zelfs ten noorden van Berlijn. Hij is de beste die ze ooit heeft gehad, en ze heeft er heel wat versleten. Ze heeft hem gevraagd nergens op te bezuinigen, niet op de kosten te letten. God zit in de details, en nu hebben ze Hem werkelijk nodig.

De uiteindelijke metamorfose vindt plaats in wat binnenkort de slaapkamer van het paar zal zijn, waar het echtelijk bed staat, opgesteld met het geërfde familielinnen. Vanuit het raam helemaal boven in de grote woning zijn de boten te zien die liggen te wachten om het grote bruiloftsgezelschap naar het eiland te brengen. In de lindenallee langs de Strandvägen zwaaien de elektrische lampen vervaarlijk aan hun dunne kabels, het begint te waaien. Er zit sneeuw in de lucht.

Verbeten begint Vanna de hoge laarzen dicht te snoeren, net zo strak als het korset, alsof ze wil proberen de bruid overeind te houden. Wat haar precies staat te wachten kan ze alleen maar vermoeden. Haar opname in de familie is slechts een boottochtje en een

jawoord verwijderd – het enige woord dat de bruid in de taal van haar aanstaande man hoeft te kunnen zeggen, is kort, en hij heeft het haar perfect leren uitspreken. Ivan, de oudste van vijf broers maar de laatste die gaat trouwen, hoewel hij altijd de meest gewilde was. Hij is driëndertig, zijn bruid is zeventien en komt uit het niets. Iederen lijkt het verdacht te vinden.

Ik voel me eigenaardig rustig. Alles is voorbij nu, mijn oude leven weggevaagd. Vanna snoert me in tot mijn wervels kraken. De ribben zijn flexibeler dan je denkt, daar lijkt zij in elk geval van overtuigd te zijn. Ze spant de hoge laarzen rond mijn vermoeide enkels net zo strak als mijn keurslijf. Alsof ze wil zorgen dat ik met rechte rug mijn toekomst tegemoetga. Bij elke millimeter moet ik mezelf eraan herinneren dat ze het beste met me voorheeft. Ze fixeert me met haar blik wanneer ze de laatste veter aantrekt. Een hard korset van genegenheid.

Iedereen is er behalve ik. Ik ben de grote afwezige. Sits en organza zouden tot een grote witte hoop in elkaar moeten zakken op de vloer rond de leegte die ik ben. Zelf ben ik ergens ver weg, op een plek waarvan anderen niet eens het bestaan weten.

Vanna kleedt me aan, geassisteerd door Eva, Cecilia en Irene. Hun namen klinken als tere bloemen, maar ik besef al snel dat ze dat niet zijn. De aangetrouwde Ceder-vrouwen. Mijn aanstaande schoon-zussen, alleen Nora ontbreekt. Ze vullen de kamer met hun koude, mooie verschijning, licht opgemaakt. Mijn eigen wimpers zijn zo zwaar van de mascara dat ik ze amper omhoog kan houden. Zwart gemaakt door Irene. ‘Kunnen we iets aan haar haar doen?’ vraagt Eva. ‘Haarspelden. Duizend,’ zegt Cecilia met nadruk en ze frons haar wit gepoederde voorhoofd onder haar voor de gelegenheid extra strakke kapsel. Met dezelfde roodblonde kleur haar tegen hun melkwitte huid zien Eva en Cecilia eruit als zussen – Irene is een donkerdere, grotere zus met lange benen. God zij gedankt voor haarspelden, wat moesten vrouwen voordat die bestonden – overall haar, rebelse krullen. Nu is er tenminste controle en stijl... Wanneer ik hen hoor praten alsof een onhandelbaar kapsel het ergst denkbare

is, begin ik te beseffen dat we elkaar nooit zullen begrijpen. Hun blikken dwalen ontevreden verder over me heen. Over mijn huid die nog steeds een kleur heeft van de zomer, mijn armen die sporen van het houthakken, duindoornbessen plukken en wieden dragen, mijn nek die bruin is van het zeewier oogsten en het barnsteen zoeken langs de stranden, van de lange wandelingen langs de zee. Alles moet verborgen, bedekt, gepoederd worden: armen, nek, hals, borst. Als mijn zussen me nu zouden zien, wat zouden ze dan denken... Was dit de droom?

Het wordt een strijd tegen de tijd nu, mijn schoonzussen verwijten zichzelf en elkaar dat ze zich niet hebben gerealiseerd hoeveel tijd het in beslag zou nemen – deze opdracht van onze gemeenschappelijke schoonmoeder die ze uiterst serieus lijken te nemen. De hele ochtend zijn ze bezig geweest, maar ze zien er nog allesbehalve tevreden uit.

Ivan is er niet, maar ik kan zijn blik voelen door de deuropening, hoe hij van een afstandje de strijd volgt om mij in een toonbare bruid te veranderen. Vanna met haar hardhandige zorg van een dienstmeisje. Mijn schoonzussen met de laatste cruciale details. En zo langzamerhand ook Ivans moeder, met haar koele inspectie. Wanneer zij komt verstomt iedereen, iedereen houdt de adem in terwijl zij de slaapkamer binnenschrijdt zonder een woord te zeggen. Nog statiger zelfs dan mijn schoonzussen, wat versterkt wordt door haar hoog opgestoken kapsel, als een verzilverde toren van haar. Een druppel donkere robijn tegen de witte hals. Koude, lichte ogen. Ze loopt met een kritische blik om me heen, inspecteert de metamorfose. Zegt niets. Knikt alleen haar stille goedkeuring, legt de kleine, naar haarolie ruikende antimakassar op de fauteuil van de slaapkamer goed, en verlaat dan de kamer weer.

Dit gebeurt allemaal ergens heel ver weg. Een bruid die aangekleed wordt om uitgetrouwelijk te worden. Ik zie haar in de kamerhoge vergulde spiegel. Gevangen in het spiegelglas dat zo beschadigd is dat haar gelaatstreken uit elkaar glijden tot onherkenbaarheid. Of ben ik dat wel, maar ben ik lang geleden gestopt mezelf te herkennen. Ik bekijk de bezigheid en inspanningen rondom mijn lichaam, hoe de behandeling hardhandiger wordt naarmate de tijd dringt. Een har-

de krultang, scherpe haarspelden, Vanna's plotseling zo ongevoelige geknijp. Ik zie hun handen over mijn lichaam bewegen. In de spiegel veranderen mijn aanstaande schoonzussen me in een evenbeeld van zichzelf. Of proberen het in elk geval. Ze zien er niet bepaald tevreden uit met het resultaat, maar ze hebben tenminste geen enkele moeite gespaard. Ik stel mijn lichaam ter beschikking, dat is alles. Alles wat ze nodig hebben. Alleen dat zal worden uitgehuwelijkt.

Het enige wat de bruid nu nog moet doorstaan, geven ze me te kennen. Met de permissie van mijn aanstaande man zal ik me tijdig van de festiviteiten kunnen terugtrekken zonder veel aandacht te trekken. Dat is immers zoals bruiloften in deze familie over het algemeen eindigen? Het vrouwelijke feestobject, vermoeid door de inspanning en het gebrek aan ervaring met champagne en het dansen op hoge hakken, verdwijnt van de dansvloer terwijl de nacht nog jong is. Om door andere vrouwen vervangen te worden... minder verstijfd door de ernst van het moment, meer in feeststemming, erarener, toegankelijker?

Irene laat de sluijer langzaam over mijn gezicht glijden. Kijkt me daarbij strak aan zodat ik zo stil mogelijk blijf staan terwijl ze de sluijer vastmaakt. Haar reeënogen die in een bepaald licht plotseling een beetje vliegachtig kunnen worden, wanneer ze in een bepaalde stemming is, intens maar tegelijk nietsziend, koud als staal. Ik neem voorzichtig de zwakke geur van talk van haar blote oksels in me op wanneer ze haar armen boven mijn hoofd houdt. Talk met een discreet vleugje zoet zweet, een onvoorzien gevolg van Irenes voorbereidingsinspanningen. Maar Vanna – altijd even alert – gaat snel met het talkwastje over Irenes gladgeschoren huid en redt discreet de situatie. In haar mouwloze, kopergroen glanzende jurk is Irene de mooiste van ons allemaal. Ieder ander zou eruit hebben gezien als een bromvlieg in die kleur, zij ziet eruit als een eetbare vlinder. Lange, sneeuwwitte armen, en haar donkere haar perfect opgestoken in twee artistieke *victory rolls*.

Plotseling laat ze haar handen zakken en barst uit: 'Eerlijk gezegd...'

'Wat?' vragen Cecilia en Eva tegelijk.

Alle moeite om mij er volwassener uit te laten zien zorgt er alleen maar voor dat ik lijk op een geschminkt en opgedoft kind, beweert Irene terwijl ze kijkt hoe Cecilia nog meer poeder op mijn reeds gladde huid doet – alsof de huid onder al deze perfecte laagjes zelfs met het oog niet aangeraakt mag worden. ‘En die sluier,’ vervolgt Irene, en ze trekt hem recht zodat hij precies goed voor mijn gezicht valt – niet verhuld, maar bedekt – terwijl ze behulpzaam haar gedachten over de weerbaarheid van de sluier voor me vertaalt. Haar Frans is dat van een kind, maar dat is het mijne immers ook. ‘Dit gedoe, dat een bruid met een sluier voor haar mond moet gaan trouwen... alsof ze niets te vertellen heeft.’ Cecilia en Eva kijken gemuseerd naar Irene terwijl ze praat. Vanna eerder ongerust. Is dat een vraag, een constatering of zelfs een openlijke provocatie? Vanna onderbreekt haar meteen door ‘sst’ te doen, Ivans moeder zou ons door de deuropening kunnen horen.

In een aangrenzende kamer staat de radio aan. In Neurenberg gaan de processen nog steeds door: ... *zij aan zij op de beklagdenbank*, deelt een droge stem mee, *Dönitz, Frank, Frick, Fritzsche, Funk, Göring, Hess, Jodl, Kaltenbrunner, Keitel, Von Neurath, Von Papen, Raeder, Von Ribbentrop, Rosenberg, Sauckel, Schacht, Von Schirac, Seyss-Inquart, Speer, Streicher...* Degenen die zich tot nu toe niet van het leven hebben kunnen beroven, nog niet hebben kunnen vluchten of om een of andere onbeduidende reden geen genade hebben gekregen.

Ivan had naar de koning moeten schrijven zodat de bruiloft doorgang kon vinden. Ik ben te jong, maar de omstandigheden zijn immers ook – zoals hij in zijn lange uitleg beklemtoonde – ‘uitzonderlijk’. Het is bijna alsof hij een schandaal wil, fluisteren kwade tongen. Het bewust opzoekt. Maar waarom? De golven van de roddels gaan gevaarlijk hoog in de kennissenkring. De kindbruid, de meisjesvrouw, wie is zij, het meisje van nergens, van de oorlog, van God mag weten waarvandaan? Ivan, die elke vrouw had kunnen krijgen, echt wie dan ook. Hoewel, nou, ‘wie dan ook’ lijkt hij helaas ook te hebben gekregen. Het meest onverschillig voor alle roddels lijkt de bruidegom zelf te zijn. Toch is hij het op wie alle ogen gericht zijn. Hoeveel er ook over mij, de vreemde bruid, wordt gespeculeerd, is Ivan het grote vraagteken. De laatste beschikbare van de felbegeerde

broers, die verontrustend lang ongehuwd is gebleven. Terwijl zijn jongere broers, een voor een, een geregeld leven zijn gaan leiden – en tot overmaat van ramp met vrouwen die Ivan had afgewezen. Dat wordt in elk geval gezegd. Dat mijn schoonzussen allemaal achter hem aan hadden gezeten voordat ze genoeg moesten nemen met een van zijn broers.

Opgetooid en in bont gewikkeld tegen de ondraaglijke kou word ik naar de kade gebracht waar het grote gezelschap gasten reeds blauwbekkend staat te wachten. Onder de kritisch onderzoekende blikken van iedereen word ik door de roeiers in de voorste boot getild. Ook in de ogen van de vrouwen vermoed ik, naast alle jaloezie, medelijden. Zo jong en al in de val van het huwelijk, de kooi van kinderen baren...

Medelijden? Met mij? Ze hebben geen idee.